

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ

4th International Conference/ 4. ročník medzinárodnej konferencie/4. nemzetközi
konferencia

**SCIENCE FOR EDUCATION – EDUCATION FOR
SCIENCE
VEDA PRE VZDELANIE – VZDELANIE PRE VEDU
TUDOMÁNY AZ OKTATÁSÉRT – OKTATÁS
A TUDOMÁNYÉRT**

I.volume / I. zväzok / I. kötet

Editors / Editori / Szerkesztők

Tibor Szabó
Dominika Tekeliová
Zuzana Vargová

Nitra 2016

© Faculty of Central European Studies CPU in Nitra 2016 / Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre 2016/ Közép-európai Tanulmányok Kara, Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra, 2016

REVIEWERS/RECENZENTI/LEKTORÁLTA:

prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc.

doc. Mgr. Anikó Polgár, PhD.

Zborník zo 4. ročníka medzinárodnej konferencie Veda pre vzdelanie –Vzdelanie pre vedu, konanej dňa 17. – 18. septembra 2015 v Nitre, je zostavený z príspevkov autorov vo forme článkov dodaných autormi.

A 4. Tudomány az oktatásért – Oktatás a tudományért nemzetközi konferencia előadásaiból készült tanulmánykötet, Nyitra, 2015. szeptember 17–18.

© Authors / Autori / A szerzők, 2016

ISBN 978-80-558-1155-0

EAN 9788055811550

CONTENTS - OBSAH – TARTALOMJEGYZÉK

Introduction	7
AREA STUDIES/AREÁLOVÉ ŠTÚDIÁ/AREÁLIS TANULMÁNYOK	
Mário Kysel <i>POLISH CULTURAL MISSION IN SLOVAKIA: GENESIS – PRESENT STATE – PERSPECTIVES</i> POLSKÁ KULTÚRNA MISIA NA SLOVENSKU GENÉZA, SÚČASNOSŤ A PERSPEKTÍVY	11
Nagy Miklós Mihály <i>WHERE WE LIVE: CENTRAL OR "IN-BETWEEN" EUROPE?</i> AHOL ÉLÜNK KÖZÉP- VAGY KÖZTES-EURÓPA.....	17
Ivo Pospíšil <i>THE BRNO SCHOOL OF CENTRAL EUROPEAN STUDIES AND INTERNATIONAL RESEARCH</i> BRNĚNSKÁ ŠKOLA STŘEDOEVRÓPSKÝCH STUDIÍ A MEZINÁRODNÍ BĀDÁNÍ.....	25
Sipos Anna Magdolna <i>THE PARADIGM OF „PUBLISH OR PERISH” “IN-BETWEEN-EUROPE” COUNTRIES ABOUT THE OBSTACLES HINDERING THE REGION’S SCIENTIFIC POTENTIAL</i> A „PUBLISH OR PERISH” PARADIGMÁJA KÖZTES-EURÓPA ORSZÁGAIBAN A RÉGIÓ TUDOMÁNYOS POTENCIÁLJÁNAK AKADÁLYAIRÓL	35
LITERARY SCIENCE/LITERÁRNA VEDA/IRODALOMTUDOMÁNY	
Magdaléna Barányiová <i>LADISLAV BALLEK’S TRILOGY ABOUT PALÁNOK</i> TRILÓGIA LADISLAVA BALLEKA O PALÁNKU	47
Mária Bátorová <i>MUTUAL RESPECT OF CULTURES IN CENTRAL EUROPE (IMAGE OF "ANOTHER" AND THE IMAGE OF "MYSELF" IN THE LITERATURES OF CENTRAL EUROPE OR THE LITERATURE IN SERVICE OF THE IDEOLOGY)</i> OBRAZ "INÉHO" A OBRAZ "SEBA" V LITERATÚRACH STREDNEJ EURÓPY ALEBO LITERATÚRA V SLUŽBÁCH IDEOLÓGIE.....	53
Ján Gallik <i>ASPECT OF CENTRAL EUROPEAN UNITY AND DIVERSITY</i> ASPEKT STREDOEURÓPSKEJ JEDNOTY A RÔZNORODOSTI	63
Hana Guzmická <i>TINKERING IN THE WORKS OF MATÚŠ KAVEC</i> DROTÁRSTVO A JEHO ODRAZ V DIELACH MATÚŠA KAVCA.....	73
Horváth Csaba <i>EMIGRATION AS A FACT AND ROLE IN THE REFLECTION OF A GENRE – MÁRAI SÁNDOR AND MILAN KUNDERA</i> AZ EMIGRÁCIÓ MINT TÉNY ÉS SZEREP EGY MŰFAJ TÜKRÉBEN – MÁRAI SÁNDOR ÉS MILAN KUNDERA.....	79
Agnieszka Janiec-Nyitrai <i>HUNGARY BETWEEN EAST AND WEST. “CHARDASH WITH MANGALICA” BY KRZYSZTOF VARGA</i> MAĐARSKO MEZI VÝCHODEM A ZÁPADEM „ČARDÁŠ S MANGALICOU“ KRZYSZTOFA VARGY	85
Peter Keresztes <i>SOCIAL SITUATION OF ROMA MINORITY IN SLOVAKIA</i> SPOLOČENSKÁ SITUÁCIA RÓMSKEJ NÁRODNOSTNEJ MENŠINY NA SLOVENSKU	93
Patrik Šenkár <i>DIMENSIONS OF ROSY WINGS OF ADAM SUCHANSKÝ’S POEMS</i> DIMENZIE RUŽOVÝCH KRÍDIEL BÁSNÍ ADAMA SUCHANSKÉHO	105

Stephan Teichgräber <i>IRONIZING WESTERN</i> IRONIZÁCIA ZÁPADU	117
Štefan Timko <i>POLITICAL SATIRE IN THE SLOVAK AUDIOVISUAL MEDIA</i> POLITICKÁ SATIRA V SLOVENSKÝCH AUDIOVIZUÁLNYCH MÉDIÁCH	125
LINGUISTICS/JAZYKOVEDA/NYELVÉSZET	
Bartha Krisztina <i>RESEARCH OF SPEECH PERCEPTION AT BILINGUAL UNIVERSITY STUDENTS WITH DOMINANT HUNGARIAN LANGUAGE</i> BESZÉDMEGÉRTÉSI VIZSGÁLATOK MAGYAR DOMINÁNS KÉTNYELVŰ EGYETEMISTÁKNÁL	135
Bauko János <i>THE MOTHER TONGUE NAME PLANNING IN SLOVAKIA</i> ANYANYELVI SZEMÉLYNÉVTERVEZÉS SZLOVÁKIÁBAN	141
Ianko Gubani – Martina Matyášová <i>SLOVAK PROPER NOUNS IN THE BOOK JÁN KORYTÁR MEDVEĎ OF ŠTEFAN DOVÁĽ</i> SLOVENSKÉ VLASTNÉ MENÁ V DIELE JÁN KORYTÁR MEDVEĎ OD ŠTEFANA DOVÁĽA	151
Jánk István <i>LANGUAGE IDEOLOGIES AND PROBLEMS IN NEW (EXPERIMENTAL) HUNGARIAN TEXTBOOKS</i> NYELVI IDEOLÓGIÁK ÉS NYELVI PROBLÉMÁK AZ ÚJ (OFI) KÍSÉRLETI TANKÖNYVEKBEN	161
Kovács András <i>CONTACT EFFECT IN THE USAGE OF HUNGARIAN PERSONAL NAMES IN TRANSCARPATHIA</i> KONTAKTUSHATÁS A KÁRPÁTALJAI MAGYAR SZEMÉLYNEVEKBEN	167
Magyari Sára <i>THE LINGUISTIC IMAGE OF ENEMY IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES</i> AZ ELLENSÉG MAGYAR ÉS ROMÁN NYELVI KÉPE	175
Nábrádiné Jurasek Ibolya <i>CHARACTERISTICS OF OFFICIAL SURNAME CHANGES IN A SLOVAK VILLAGE IN THE PILIS MOUNTAINS CALLED SÁRISÁP</i> A NÉVMAGYAROSÍTÁS EGY PILISI SZLOVÁK KÖZSÉGBEN, SÁRISÁPON	181
Eva Poláková <i>LANGUAGE IN THE EU IN THE CONTEXT OF HUMAN RIGHTS OF CITIZENS</i> JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA V EÚ V KONTEXTE S ĽUDSKÝMI PRÁVAMI OBČANOV	189
Sándor János Tóth <i>PROPRIAL NAMES AS EXAMPLES OF DIFFERENCE IN THE LINGUISTIC IMAGE OF THE WORLD</i> VLASTNÉ MENÁ AKO PRÍKLADY ODLIŠNOSTI JAZYKOVÉHO OBRAZU SVETA	197
Eva Španová – Michaela Mošat'ová <i>WHAT ROLE DOES CULTURE PLAY IN TEACHING SLOVAK AS A FOREIGN LANGUAGE</i> AKÚ ÚLOHU MAJÚ REÁLIE PRI VYUČOVANÍ SLOVENČINY AKO CUDZIEHO JAZYKA	209
Szabó Klaudia <i>COMPARISON OF THE HUNGARIAN TRANSLATIONS OF MARGITA FIGULI'S NOVEL TRI GAŠTANOVÉ KONE</i> MARGITA FIGULI TRI GAŠTANOVÉ KONE CÍMŰ REGÉNYÉNEK MAGYAR FORDÍTÁSAI	217
Summary	225

INTRODUCTION

Despite the long tradition of research of the Central European Region in the field of humanities, social and natural sciences, the issue still remains current and is subjected to several factors. In Central Europe it is possible to view each culture or region from the perspective of their immanent development, but also as results of various impacts that shaped the area. On one hand, there is a trend towards economic, cultural and political integration, on the other one, ethnic diversity, integration of migrants and new forms of group organization have lead to a greater differentiation. This paradox of unity and diversity provides ample room for (self-)analysis and identification of cultural and social agents creating mental images, operation and revitalization of intercultural communication in Central Europe, as well as knowledge of cultural, historical and natural potential. The analysis of these aspects can contribute to overcome ethnic and national conflicts, to identify the roots of heterostereotypes, but also to overcome the negative mental image in a wider social awareness and identification of specific features of the Central European cultural and spiritual formation which is essential to ongoing efforts of Central European integration, active interaction against prejudice and all forms of discrimination and segregation, greater positive relationship to their own region.

Similarly, in the heart of education, there should be a new perspective for the development of a uniform (Central) European culture, the convergence of its nations and ethnic groups in favour of the common cultural and spiritual development.

In order to clarify the aforementioned aspects, the Faculty of Central European Studies of CPU in Nitra, in cooperation with the Faculty of Arts of Masaryk University in Brno and the Faculty of Arts of Eötvös Loránd University in Budapest, organised the 4th year of the international conference Science for Education – Education for Science, the theme of which was Central Europe between unity and diversity. The sessions were held in 6 sections. The scientific studies in the first volume of the proceedings represent a selection of contributions that were presented within the sections of Area Studies, Linguistics and Literary Studies, whereby at the centre of the debates were thematic areas such as Transliterationary imagological relations and prospects of the current art-historical discourse in Central Europe, Reception and artistic translation of non-national works, Language diversity, bi- and multilingualism in Central Europe; the impact of multi- and bilingual environment for the use of proper names in national and minority languages and literatures of Central Europe.

Editors

VLASTNÉ MENÁ AKO PRÍKLADY ODLIŠNOSTI JAZYKOVÉHO OBRAZU SVETA

Sándor János Tóth

Abstract: The paper deals with the diachronic view on the local and personal names in Hungarian and Slovak. The main point is the natural migrational, substrate-superstrate system, which makes us understand the history of the proprial names as a more complex system than a Slovakian-Hungarian bilateral matter of language policy. The local names are presented as examples of adaptation of loanwords. The demotivation, phonologic and grammatical integration processes are presented from the 10th until the 21 century. We make a difference between natural and codified usage of the varieties of the local names. Personal names were researched in two ways in this study: 1.) in the translation of a historical text from Latin to Slovakian and 2.) Today's family names in a Slovakian town in Hungary, Szarvas / Sarvaš. These are good examples of demotivation in interlingual context. The conclusion is the same as at local names: varieties are examples of natural usage, the tendency to unification is a tendency of codification, which is contradictory with the different linguistic image of the world of Hungarians and Slovaks.

Keywords: *Linguistic Image Of The World, Lexical Motivation, Local Names, Proprial Names, Language Contacts*

1. ÚVOD

Historické, lingvistické a politické debaty o zemepisných a osobných názvoch sú vždy aktuálne, cieľom príspevku je ukázať, že zmeny, varianty, o ktorých sa diskutuje, sú prirodzenými jazykovými javmi.

Budeme sa venovať dvom oblastiam kontaktovej onomastiky: miestnym názvom a osobným menám v slovenčine a v maďarčine. Sú to citlivé otázky z jazykovo-politického hľadiska, majú historické konotácie. Cieľom tejto prednášky je poukazovať na prirodzený vývin týchto pomenovacích jednotiek na osi motivácia – demotivácia (a možná remotivácia). Odhalením dynamiky miestnych názvov a osobných mien sa dostaneme k teórii jazykového obrazu sveta, ktorú väčšina bádateľov podloží lexikálnymi príkladmi z oblasti všeobecných mien.

2. ZEMEPISNÉ NÁZVY

Z diachrónneho hľadiska sú možné dve cesty prirodzeného onymického aktu (pomenovania):

1. Paralelné, súčasné pomenovanie po maďarsky + iným jazykom Karpatskej kotliny, napr. po slovensky alebo po rumunsky a pod.

Tento prípad je typický, ak sídlo nevzniká navrstvovaním obyvateľstva v relácii substrát–superstrát, ale obidve etniká pomenúvajú lokalitu naraz. Dôkazom je totožná motivácia v oboch jazykoch, keď charakteristická črta, napr. les, močiar, je zreteľne zachovaná v názve, v procese preberania teda nedôjde k demotivácii, napr.: *Almás – Jabloňov, Körtvélyes – Hrušov, Pertóc – Petrovce, Olsavica – Olšavica* [1]

2. Kontinuálne preberanie geografických názvov do maďarčiny (aj tých, ktoré slovenčina prebrala z jazykov predslavanského obdobia existujúcich na území strednej Európy v období

pred príchodom Slovanov) podľa dobových zákonitostí maďarčiny ako prirodzený dôsledok medzietnického kontaktu obyvateľstva a ich súžitia.

Maďarská podoba geografického názvu sa po prevzatí z pôvodného slovanského názvu ďalej vyvíjala v maďarskom prostredí, ale vyvíjala sa ďalej rovnako autonómne aj slovanská podoba geografického názvu v neskoršom slovenskom prostredí, ak kontinuálne osídlenie predkov Slovákov bolo zachované v predmetnej lokalite. Ak sa kontinuálne osídlenie nezachovalo, zanikla aj pôvodná slovanská podoba názvu. V prípade, že osídlenie Slovámi bolo neskôr obnovené, niekedy Slováci prevzali späť maďarskú podobu geografického názvu, ktorý si prípadne adaptovali, ale ktorého podoba už neprešla prirodzeným vývojom v slovenčine. Tento proces preberania pôvodných slovenských geografických názvov do maďarčiny ovplyvňovali v zásade:

- kontaktná hranica slovanského / slovenského a maďarského osídlenia a jej pohyb na časovej osi
- hustota osídlenia na oboch stranách kontaktovej hranice a zmeny tejto hustoty
- existencia nemeckého osídlenia v tomto priestore strednej Európy so svojim nekonštantným územným rozsahom a so svojim vplyvom na pomenúvací proces geografických objektov
- hranica medzi turecko-osmanskou stredovekou štátnou správou v Uhorsku a priestorom neobsadeným Osmanskou ríšou a pohyby tejto hranice na časovej osi, teda aj medzietnické pohyby osídlenia spôsobené prítomnosťou Osmanskej ríše v strednej Európe
- následné etnické presuny obyvateľstva po ústupe Osmanskej ríše zo strednej Európy

Presné datovanie prevzatia slovenských geografických názvov do maďarčiny pomáha určiť viacero mimojazykových i jazykových faktov, z ktorých sú veľmi dôležité najmä:

- prítomnosť / neprítomnosť nosoviek v geografickom názve (denazalizácia /zánik nosoviek nastala v slovenčine v 11. stor.)
- prítomnosť hlásky „g“ alebo hlásky „h“ v geografickom názve (zmena nastala v slovenčine v priebehu 12. stor.)

Slovenské podoby geografických názvov sa vyvíjali prirodzene v mnohonárodnostnom prostredí Uhorska. Vo vybraných prípadoch je veľmi ťažké určiť, či konkrétna podoba geografického názvu, zachovaná v historickom dokumente, je výsledkom prirodzeného vývoja alebo je reflexiou vplyvu dobovej administratívy písanej latinsky alebo maďarsky, alebo nemecky.

2.1. Prirodzené preberanie geografických názvov zo slovenčiny do maďarčiny

- **Systémové zmeny geografických názvov pri preberaní zo slovenčiny do maďarčiny** sledujeme na základe zoznamov názvov obcí Majtána [2], Lelkesa [3] a Papaneka [4].

Pôsobenie samohláskovej harmónie v maďarskom jazyku (vyrovnanie samohlások do kategórie vysokých alebo hlbokých samohlások), napr.:

sk. *Tesár* → m. *Teszér / Taszár*

Riešenie zoskupenia spoluhlások na začiatku slova (slabiky) vsunutím samohlásky do spoluhláskovej skupiny, napr.:

sk. *Breznica* → m. *Berzence*

sk. *Slatina* → m. *Szalatna*

sk. *Teplica* → m. *Tapolca*

sk. *Bradlo* → m. *Baradla*

sk. *Blato* → m. *Balata*

sk. *Smola* → m. *Szomola*
sk. *Bystrica* → m. *Beszterce*
sk. *Chlmec* → m. *Helmec*
sk. *Trebeľa* → m. *Tereblye*
sk. *Brnica* → m. *Bernece*
sk. *Krupina* → m. *Korpona*
sk. *Pleš* → m. *Pilis*

Riešenie susedstva dvoch otvorených slabík vysunutím samohlásky z vnútornej otvorenej slabiky (napr. redukcia koncovky *-ava* → *-va*), napr.:

sk. *Morava* → m. *Morva*
sk. *Orava* → m. *Árva*
sk. *Mítava* → m. *Morotva*
sk. *Stretava* → m. *Szeretva*
sk. *Ronkava* → m. *Ronkva*
sk. *Krčava* → m. *Karcsva*
sk. *Žitava* → m. *Zsitva*
sk. *Sadzava* → m. *Zagyva*

Iný prípad vysunutia samohlásky z vnútornej otvorenej slabiky (redukcia koncovky *-ica* → *-ca*), napr.:

sk. *Latorica* → m. *Latorca*
sk. *Teplica* → m. *Tapolca*
sk. *Mírtvica* → m. (*Mértce* →) *Mérce*
sk. *Breznica* → m. *Berzence*
sk. *Svätica* (v nárečí *Švetica*) → m. (*Satica* → *Sátca* → *Saca*)

Redukcia slabiky v koncovke *-ava* → *-a*, napr.:

sk. *Trnava* → m. *Torna*
sk. *Tibava* → m. *Tiba*
sk. *Myslava* → m. *Miszla*
sk. *Bebrava* → m. *Bebre*

Skrátenie koncovky *-ovec* a podobne i v množnom čísle *-ovce*, napr.:

sk. *Lipovec* → m. *Lipóc*
sk. *Bukovec* → m. *Bukóc*
sk. *Dubovec* → m. *Dubóc*
sk. *Rakovec* → m. *Rákóc*

Substitúcia spoluhláskovej skupiny *-cht-* → *-jt-*, napr.:

sk. *Čachtice* → m. *Csejte*
sk. *Plachtince* → m. *Palojta*
sk. *Dechtár(e)* → m. *Dejtér*
sk. *Tachta* → m. *Tajta*

Substitúcia koncovky *-slav* → *-szló*, napr.:

sk. *Budislav* → m. *Bogyoszló*
sk. *Draslav* → m. *Doroszló*
sk. *Čáslav* → m. *Császló*
sk. *Boguslav* → m. *Bogoszló*

- **Prerušenie kontinuálneho používania slovanského geografického názvu** s následným zastavením a prerušením prirodzeného vývoja geografického názvu v slovenčine, vznik maďarskej adaptovanej podoby geografického názvu a znovuprevzatie maďarskej podoby geografického názvu do slovenčiny:

pôvodný slovanský názov, ktorého prirodzený vývoj bol prerušený	zrekonštruovaný tvar podľa vývinu slovenského jazyka	prevzatý m. názov, m. jazyk konzervoval pôvodný slovanský stav	znovuprevzatie z m. do sk. a adaptácia
<i>Goleťa</i>	<i>Hoľata</i>	<i>Galánta</i>	<i>Galanta</i>
<i>Malëta</i>	<i>Maläta</i> → <i>Mal'ata</i>	<i>Malánta</i>	<i>Malanta</i>
<i>Chreňan(i)</i>	<i>Chreňany</i>	<i>Henryeren</i> → <i>Chinoran</i> → <i>Kinorány</i>	<i>Chynorany</i>
<i>Kňahynec</i>	<i>Kechnec</i>	<i>Kenyhec</i> → <i>Kehnec</i> → späť <i>Kenyhec</i>	<i>Kechnec</i>
<i>Svätica</i>	-	<i>Satica</i> → <i>Sátca</i> → <i>Saca</i>	<i>Šaca</i>
<i>Sedlica</i>	-	<i>Szedlice</i> → <i>Szilice</i>	<i>Silica</i>
<i>Gnilec</i>	<i>Hnilec</i> (vodný tok má dodnes túto podobu)	<i>Gölnic</i> (prostredníctvom nemčiny)	<i>Gelnica</i>
<i>Drinava</i>	<i>Drieňava</i>	<i>Dernava</i> → <i>Dernő</i>	<i>Dernava</i> → <i>Drnava</i>
<i>Kaluž</i>	-	<i>Kálosa</i>	<i>Kaloša</i>

- **Novodobé prevzatie slovenskej podoby geografického názvu do maďarčiny**, napriek tomu, že v ranom stredoveku už bola utvorená maďarská podoba geografického názvu, ale bolo prerušené jej prirodzené používanie v maďarčine:

pôvodný slovanský názov	prevzatý tvar do m., prerušené používanie	znovuprevzatie zo sk. do m.	súčasný slovanský názov
<i>Bebrava</i>	<i>Bebra</i>	<i>Bebrava</i>	<i>Bebrava</i>
<i>Drietoma</i>	<i>Deretma</i>	<i>Drétoma</i>	<i>Drietoma</i>
<i>Hájniky</i>	<i>Ardó</i>	<i>Hájnik</i> / <i>Hajniktrebula</i>	<i>Hájniky</i>
<i>Bobrovec</i>	<i>Hodos</i>	<i>Bobróc</i>	<i>Bobrovec</i>

2.2. Pomadžarčenie miestnych názvov v r. 1906 – 1913 na základe zákona z r. 1898

Cieľom pomadžarčenia bolo odstránenie homonymie názvov obcí v celom Uhorsku z dôvodu, že moderná štátna správa, resp. pošta a železnice vyžadovali jednoznačnú určiteľnosť lokalít. Predponovaný prívlastok vzťahujúci sa na župu, región alebo rieku mal úlohu bližšie určiť lokalitu a odstrániť homonymiu v celej krajine.

Popritom sa postarali aj o pomadžarčenie názvov obcí, a to nielen slovenských, ale aj rumunských, srbských atď., čiže týkalo sa to všetkých menších Uhorska.

- **Pomadžarčenie geografických názvov uplatňovaním fonologických pravidiel:**

Brezova > *Berezóc*, *Brusznó* > *Nyitraborosznó*, *Szkáros* > *Eszkáros*, *Riecska* > *Récske*, *Kliestina* > *Kelestyén*, *Donoval* > *Dóval*, *Trocsán* > *Trocsány*, *Hrobok-Csebinye* > *Hegyescsaba*, *Hricsó* > *Ricsóváralja*, *Drahóc* > *Vágdebrőd*, *Rasó* > *Marsófalva*

- **Pomadžarčenie geografických názvov prekladom apelatívnej zložky geografického názvu zo slovenčiny do maďarčiny:**

pôvodný sk. názov	úradný m. názov do roku...	názvy po pomäďarčení	sk. názvy dnes
<i>Podhorje</i>	<i>Kóssa-Podhorje 1907</i>	<i>Vágerdóalja</i>	<i>Podhorie</i>
<i>Dubnica</i>	<i>Dubnica 1913</i>	<i>Bajmóctölgyes</i>	<i>Dubnica</i>
<i>Borova</i>	<i>Borova 1888</i>	<i>Fenyves</i>	<i>Borová</i>
<i>Velké Brestovany, Malé Brestovany</i>	<i>Nagybrestován, Nagyberesztovány</i>	<i>Alsószil, Felsőszil</i>	<i>Brestovany</i>
<i>Bujakovo</i>	<i>Bujakovo 1888</i>	<i>Bikás</i>	<i>Bujakovo</i>
<i>Brocke</i>	<i>Brockó 1913</i>	<i>Gázlós</i>	<i>Brodské</i>
<i>Rosina</i>	<i>Roszina 1907</i>	<i>Harmatos</i>	<i>Rosina</i>

- **Pomäďarčenie geografických názvov tvorbou nového maďarského geografického názvu, pritom zlúčenie obcí tvorí osobitný prípad:**

Pereszrova + Zavadka = Rákócziszállás, Pudpolocz + Romanócz = Vezérszállás

pôvodný sk. názov	úradný m. názov do r.	názvy po pomäďarčení	sk. názvy dnes
<i>Kľčovany</i>	<i>Klcsován, Klucsován 1888</i>	<i>Istvánlak</i>	<i>Kľčovany</i>
<i>Brutovce</i>	<i>Brutocz, Brutócz 1892</i>	<i>Szepesszentlőrinc</i>	<i>Brutovce</i>
<i>Budiš</i>	<i>Budis 1913</i>	<i>Turócborkút</i>	<i>Budiš</i>
<i>Brestov</i>	<i>Breszto, Homonnabresztó 1907</i>	<i>Alsóberek</i>	<i>Brestov</i>
<i>Brestov</i>	<i>Izbugyabresztó 1907</i>	<i>Laborcér</i>	<i>Brestov nad Laborcom</i>
<i>Bodružal</i>	<i>Bodruzsál 1907</i>	<i>Rózsadomb</i>	<i>Bodružal</i>
<i>Herľany</i>	<i>Herlány 1900</i>	<i>Ránkfüred</i>	<i>Herľany</i>
<i>Jamník</i>	<i>Jamnik 1907</i>	<i>Szepesárki</i>	<i>Jamník</i>
<i>Kalava</i>	<i>Kalyava 1907</i>	<i>Szepeskárolyfalva</i>	<i>Kalava</i>
<i>Hnilec</i>	<i>Nagynyilec 1907</i>	<i>Nyilas</i>	<i>Hnilec</i>
<i>Stará Lehota</i>	<i>Ólehota 1913</i>	<i>Szentmiklósvölgye</i>	<i>Stará Lehota</i>
<i>Runina</i>	<i>Runyina 1907</i>	<i>Juhászak</i>	<i>Runina</i>
<i>Smižany</i>	<i>Szmizsán / Szmizsány 1888</i>	<i>Szepessümeg</i>	<i>Smižany</i>

- **Pomäďarčenie geografických názvov opakovanou tvorbou nového maďarského geografického názvu:**

V prípade, ak uhorská názvoslovná autorita skonštatovala, že iba pred pár rokmi schválený nový maďarský názov obce ešte stále dostatočne nevyhovuje zadaným cieľom, pristúpila opakovane k ďalšiemu umelému zásahu do názvu obce:

m. názov do r.	1. pomäďarčenie	2. zásah	súčasný sk. názov
<i>1892 Hinczocz, Hinczócz, Hincóc</i>	<i>1892–1895 Hincótersztyán</i>	<i>1895 Szepesnádásd</i>	<i>Hincovce</i>
<i>1888 Hrabicsó</i>	<i>1888–1892 Osztrigrunhrabicsó</i>	<i>1892–1907 Gyertyánfaélesmart od r. 1907 Gyertyánfa</i>	<i>Hrabičov</i>
<i>1882 Oroszhrabóc</i>	<i>1882–1907 Sztropkóhrabóc</i>	<i>1907 Kisgyertyános</i>	<i>Vyšný Hrabovec</i>
<i>1902 Szklabonya</i>	<i>1902–1907 Kürtabony</i>	<i>1907 Mikszáthfalva</i>	<i>Sklabiná</i>
<i>1888 Haszprunka</i>	<i>1888–1907 Szentistván</i>	<i>1913 Szentistvánkút</i>	<i>Studienka!</i>

2.3. Poslovenčenie miestnych názvov

Po vzniku Československa sa premenovali lokality vo viacerých vlnách. V prípade pomadžarčeného názvu etnicky slovenských obcí úloha bola jednoduchá: vrátiť sa k pôvodnému slovenskému názvu s pravopisnou úpravou.

Nové slovenské názvy dostalo približne 700 maďarských osád, pričom používali podobné metódy ako pri pomadžarčení:

- preklad (niekedy nevydarený)
- fonologická zmena (uľahčenie výslovnosti pre Slovákov, substitúcia *ü, ö*)
- predponované prívlatsky typu *Nyitra-*, *Garam-* zmenili na predložkovú konštrukciu *pri Nitre*, *nad Hronom*, zloženie slov je rozšírenejším slovtvorným postupom v maďarčine ako v slovenčine, je to tak aj v prípade geografických názvov,
- kombinácia týchto metód, napr.: *Nemeskürt* (kürt = roh) od r. 1920 mal oficiálny názov *Nemeš Kert'* alebo *Nemeš Kurt'*, medzi r. 1927 a 1948 *Zemianska Kert'* (zeman = köznemes), po r. 1948 *Zemianske Sady* (sad = kert)
- arbitrálne pomenovanie po slávnych osobnostiach z česko-slovenskej histórie, napr.: *Štúrovo*, *Hurbanovo*, *Šafárikovo*, *Bernolákovo*
- arbitrárna fantázia komunisticej doby, napr.: *Partizánske*
- zlúčenia obcí taktiež boli príležitosťou pre vytvorenie nových pomenovaní
- výmena nevhodných prívlastkov, napr.: *Németlipcse* – *Slovenská Lupča*

Tieto zmeny prebiehali vo viacerých vlnách. Napriek maďarizácie boli na etnicky slovenskom území zaužívané slovenské názvy, tam sa menej zasahovalo. Na juhu boli tesne na konci 1. svetovej vojny aj provizórne riešenia, názvy kodifikovali do r. 1922.

Ďalšie vlny zmien: koniec 2. svetovej vojny, nástup komunizmu a obdobie po 1989. Niektoré prípady sú dodnes diskutabilné, politika, zákony a vôľa miestnych obyvateľov nie sú v súlade. Hlavnou otázkou je, či normu určí výlučne štát, alebo majú na to právo aj používatelia, t. j. obyvatelia danej lokality?

m. názov pred r. 1913	maďarský názov do r.1918	slovenský názov 1919–1922	slovenský názov dnes
<i>Szina</i>	<i>Abaujszina-Alsókéked</i>	<i>Seňa-Nižný Kéked</i>	<i>Seňa</i>
<i>Hajnácskő</i>	<i>Ajnácskő</i>	<i>Hajnaška</i>	<i>Hajnáčka</i>
-	<i>Alsóköröskény</i>	<i>Dolný Kereškýn</i>	<i>Dolné Krškany</i>
-	<i>Alsósebes</i>	<i>Nižný Šebeš</i>	<i>Nižná Šebastová</i>
<i>Nagyszecse</i>	<i>Alsószécse</i>	<i>Veľká Seč</i>	<i>Dolná Seč</i>
<i>Alsószkálnok</i>	<i>Alsósziklás</i>	<i>Nižný Skalník</i>	<i>Nižný Skálnik</i>
-	<i>Árvanagyfalu</i>	<i>Veľká Ves Oravská</i>	<i>Veličná</i>
<i>Barát-Lehota</i>	<i>Barátszabadi</i>	<i>Mnichová Lehota</i>	<i>Mníchova Lehota</i>
<i>Bartfeld</i>	<i>Bártfa</i>	<i>Bardiov</i>	<i>Bardejov</i>
<i>Benyus</i>	<i>Benesháza</i>	<i>Beňuša</i>	<i>Beňuš</i>
<i>Binyócz</i>	<i>Binóc</i>	<i>Binovce</i>	<i>Bíňovce</i>
-	<i>Bodrogszerdahely</i>	1919: <i>Bodrogszerdahely</i> 1922: <i>Bodrog-Serdahel'</i>	<i>Streda nad Bodrogom</i>
<i>Bodókő-Váralja</i>	<i>Boldogkőváralja</i>	<i>Boldoch</i>	<i>Boldogkőváralja</i>
	<i>Csacza</i>	<i>Čaca</i>	<i>Čadca</i>
<i>Aranyos</i>	<i>Csallóközaranyos</i>	<i>Csallóközaranyos</i>	<i>Zlatá na Ostrove</i>
-	<i>Czirókabéla</i>	<i>Cirocká Bela</i>	<i>Belá nad Cirochou</i>
-	<i>Diósförgepatony</i>	<i>Diósförgepatony</i>	<i>Orechová Potôň</i>
<i>Lubochna</i>	<i>Fenyőháza</i>	<i>Lubochna</i>	<i>Eubochna</i>
<i>Zamosztya</i>	<i>Garamhídvég</i>	<i>Zámostie</i>	<i>Dubová</i>

m. názov pred r. 1913	maďarský názov do r.1918	slovenský názov 1919–1922	slovenský názov dnes
<i>Kövesd</i>	<i>Garamkövesd</i>	<i>Hronská Kamenica</i>	<i>Kamenica nad Hronom</i>
-	<i>Igló</i>	<i>Iglov</i>	<i>Spišská Nová Ves</i>
-	<i>Ipolyszakállos</i>	<i>Sakáloš</i>	<i>Ipeľský Sokolec</i>
<i>Hont-Visk</i>	<i>Ipolyvisk</i>	<i>Viška nad Ipľom</i>	<i>Vyškovce nad Ipľom</i>
<i>Johannesberg</i>	<i>Jánoshegy</i>	<i>Piargy</i>	<i>Kremnické Baňe</i>
<i>Nagy-Lomnicz</i>	<i>Kakaslomnicz</i>	<i>Lomnica na Slovensku</i>	<i>Veľká Lomnica</i>
-	<i>Karásznó</i>	<i>Krásno na Slovensku</i>	<i>Krásno nad Kyucou</i>
<i>Helmeicz</i>	<i>Királyhelmeicz</i>	<i>Kiralhelmeicz</i>	<i>Kráľovský Chlmec</i>
<i>Pohorela</i>	<i>Koháryháza</i>	<i>Pohorela</i>	<i>Pohorelá</i>
-	<i>Kürt</i>	<i>Kürt</i>	<i>Strekov</i>

Príklady [5], [6] dokladujú, že zmeny, varianty, o ktorých sa diskutuje, sú prirodzenými jazykovými javmi, sú výsledkom odlišnej interpretácie mimojazykovej skutočnosti v pomenúvacom procese. Odlišnosti motivovanosti a charakteristické vývinové procesy v terminológii, ktoré vyvolávajú konflikt, sú výsledkom iného jazykového obrazu sveta, ktorý dotvára aj odlišný pohľad na históriu.

2.4. Časové obmedzenie používania zemepisných názvov

Názov *Bratislava* vznikol pri zrode ČSR. V súvislosti s predchádzajúcimi obdobiami je logické používať *Prešporok*, veď ani hlavné mesto Byzantskej ríše nie je *Istanbul*. Vo všeobecnosti pri používaní miestnych názvov treba zohľadňovať časové, priestorové a jazykové okolnosti.

V medzivojnovom období sa v Maďarsku udomácnili dnes už archaické termíny *Szlovenszko*, *szlovenszkói*, lebo výraz *Szlovákia* vtedajší maďarský politický jazyk neprijal. Dnes je problematické aplikovanie názvu *Slovensko* na 19. stor. a staršie obdobia v slovenských textoch. Názov a územie tohto štátu je presne definovateľné od r. 1918, na predchádzajúce obdobie sa neodporúča používať termín *Slovensko*, keďže tento štátny útvar ešte neexistoval, ani dnešné hranice Slovenska a Maďarska neboli známe. Keď chceme charakterizovať napr. jazykovú situáciu na tomto území v období pred r. 1918, musíme používať: *dnešné Slovensko*, podobne *dnešné Západné Slovensko* atď. Ani pomenovania *Horné Uhorsko*, *Horniaky* nie sú vhodnou náhradou, lebo nie sú totožné so súčasnou Slovenskou republikou, odporúčame preto: *slovenský etnický región Horného Uhorska*. Skrátené, zjednodušené riešenia, napr. *Veľkomoravské Slovensko*, *čeština ako kultúrny jazyk na Slovensku* sú časovo aj teritoriálne anachronistické. *Felvidék* sa stal prirodzeným v dnešnej maďarskej jazykovej praxi (napr. pri predpovedi počasia), a iba málokedy má nacionálnu náplň. Okrem svojej historickej a geografickej nepresnosti ale pôsobí negatívne na Slovákov.

Značná časť dejín Slovákov prebiehala v spoločnom štáte s Maďarmi, preto je mimoriadne dôležité používať presné a neutrálne termíny, keď píšeme o tomto období. Na územie Uhorska, ktorého bolo súčasťou aj dnešné Slovensko neodporúčame používať slová rozšírené v hovorenej maďarčine, napr. *Magyarország*, *Nagymagyarország* (doslova ‘Veľké Maďarsko’, s romanticko-nacionalistickou konotáciou hlavne v ušiach Slovákov, no nezabudnime na analogickú *Veľkú Moravu*). Výzvou je hľadanie neutrálnych výrazov, ako napr. *Magyarhon*, *Magyar Királyság*, *Regnum Hungariae*, *történelmi Magyarország* [7]. V slovenskej terminológii je v tomto prípade, na rozdiel od *Slovenska*, jasná dištinkcia medzi krajinou pred a po 1918, napr. v slovenčine r. 1848 ide o uhorskú revolúciu, v súvislosti s r. 1956 hovoríme o maďarskej revolúcii. V maďarčine slovo *uhorský* takisto nemá jednoznačný ekvivalent ako v slovenčine *tót*. Názov *Maďarsko* má v slovenčine etnický ráz, nevyjadruje etnickú pluralitu Uhorska a vzťahuje sa na územie Maďarska po rozpade Rakúsko-Uhorska, teda na tzv. *Csonka-Magyarország*, *trianoni Magyarország* – tie výrazy majú tiež negatívnu konotáciu. Je zbytočné

označiť Uhorsko atribútom *staré*, ako je to zvykom v slovenských textoch. Formulácia *staré Uhorsko* má v slovenskom diskurze konotáciu odstupe od tohto štátneho útvaru.

Ako sme videli, vyskytuje sa veľa politicky zaťažených konotácií. V tom je lepšie nevidieť problém, skôr vnímať ich ako príklady odlišností, ako paralelu slovenského a maďarského jazykového obrazu sveta.

3. OSOBNÉ MENÁ

3.1. Písanie osobných mien

Pravopis osobných mien je otázkou normy, kultivovania jazyka, v súčasnosti patrí do preskriptívnej lingvistiky. Pred kodifikovaním štátneho jazyka bolo možné prirodzené používanie vlastných mien. Vlastné mená cudzieho pôvodu neboli regulované mimojazykovými zásahmi, dynamická rovnováha systému zabezpečila adaptáciu a integráciu cudzích prvkov do takej miery, aby komunikačná funkcia systému nebola narušená.

Podľa Bosáka [8] „bola neuvážená zmena písania historických osobných mien z uhorského obdobia slovenských dejín podľa zásad slovenského pravopisu. (...) Kodifikácia je úspešná, ak ju verejnosť prijme.“ Reálne sa používajú dvojtvary: *Szentiványi* – *Svätojánsky* apod. Platný slovenský pravopis historických priezvisk vytvoril dvojtvary (prechodom z princípu tradície k fonologickému princípu), dvojaké písanie robí ťažkosti aj pri rešeršovaní, resp. umožňuje väčší výskyt chýb. Transkripcia ako v príkladoch by sa mala používať len keď ide o nelatinské písmo.

Pázmány – *Pázmaň*, Zichy – *Ziči*, Nyáry – *Ňári*, Pálffy – *Pálfi*

Podpísal sa ako *Pazmán*, *Pázman*, *Pazmany* občas *Pázmány* ale nikdy *Pázmaň*

Mikuláš Schneider-Trnavský, *Pavol Országh-Hviezdoslav* – týchto prípadoch je zachovaný tradičný pravopis.

Kým slovenský pravopis koncentruje na fonologický prepis historických priezvisk, Onomastická komisia Maďarskej akadémie vied reguluje písanie novších prevzatých krstných mien maďarskou ortografiou: *Jennyfer* → *Dzsenifer* – slovenská norma sa touto otázkou nezaobera, písanie anglických a iných krstných mien cudzieho pôvodu je pestré. O tom pozri podrobnejšie štúdiu Jána Bauka v tomto zborníku: Čo to znamená z pohľadu jazykového obrazu sveta?

1. slovenský pravopis historických priezvisk je dokladom „prisvojenia si“ histórie spoločného štátu.
2. prepis s mäkkosťami v prípade, keď rod to nikdy v takej forme nepoužíval je v rozpore s identitou osobnosti
3. liberálnosť slovenského pravopisu voči anglickým krstným menám v porovnaní s dôsledným prepisovaním v maďarčine vyjadruje odlišný postoj k cudzím vplyvom v súčasnosti.

3.2. Motivovanosť

Motivovanosť a jazykový obraz sveta sú najlepšie hmatateľné, ak porovnáme viac jazykov. V jednojazyčnom prostredí je menej jasné, aký je rozdiel napr. medzi sk. *Kov-áč* a m. *Kovács*.

V medzijazykových súvislostiach motivovanosť môže slúžiť aj ako prostriedok vysvetlenia konfliktov.

Demotiváciu osobných mien môžeme sledovať v súvislosti s výskumom slovenských priezvisk v Maďarsku. Priezviská zaraďujú Blanár [9] [10], Gyivicsán [11] a Tóth [12] do sémantických skupín podľa pôvodu. Ich prvotným cieľom bol genealogický výskum a vysvetlenie jazykových, teda onomastických a kulturologických súvislostí. Z nášho pohľadu je však zaujímavá skutočnosť, že maďarské obyvateľstvo skúmaných dolnozemskej osád (Komlós, Čaba a Sarvaš) síce pociťuje slovenský pôvod týchto priezvisk, ale pre nich je pôvodná slovtvorná a pomenúvacia motivácia stratená. Nasledujúci zoznam je zo Sarvaša, príkladmi dokladujeme motivačný a demotivačný proces.

fark-as (MOT zviera s chvostom) → *Farkas* → *Farkaš* (DEMOT)

• **Priezviská motivované zemepisnými názvami označujúcimi pôvodné rodisko alebo migračnú stanicu**

priezvisko	motivant
<i>Árvai</i>	z <i>Oravy</i>
<i>Kysuczky</i>	z <i>Kysúcu</i>
<i>Lipták</i>	z <i>Liptova</i>
<i>Oravec</i>	z <i>Oravy</i> (por. <i>Árvai</i>)
<i>Szpisjak</i>	zo <i>Spiša</i>
<i>Arnoczki</i>	<i>Arnót</i>
<i>Cziglécky</i>	<i>Cegléd</i>
<i>Komlovszky</i>	<i>Komlós</i>
<i>Osztroulucki / Osztrouludszky</i>	<i>Ostrá Lúka</i>
<i>Pljesovszki</i>	<i>Pliešovce</i>
<i>Mótyán</i>	<i>Móťová</i>

• **Priezviská motivované zamestnaním alebo spoločenským postavením**

Zamestnaním bolo možné bližšie identifikovať osobu, hlavne, kým sa remeslo dedilo. Aj v súčasnosti je možné sledovať podobný proces: pozrime sa len do svojho telefónneho zoznamu v mobile, určite tam budú mená s označením niektorých majstrov, remeselníkov v takej podobe: *Ferko elektrikár*

priezvisko	motivant
<i>Cselár</i>	sk. <i>včelár</i> , m. <i>méhész</i> (maďarský pisár zjednodušil spoluhláskovú skupinu <i>vč</i>)
<i>Fazekas</i>	sk. <i>hrnčiar</i> (por. <i>Hrnčjár</i>)
<i>Hrnčjár</i>	sk. <i>hrnčiar</i> , m. <i>fazekas</i> (maďarská pravopisná adaptácia stredoslovenskej dvojhlásky <i>ia</i>)
<i>Huszár / Huszárik</i>	sk. <i>husár</i>
<i>Meszjarik</i>	sk. <i>másiar</i> , m. <i>mészáros</i> (+ deminutívum + prepis dvojhlásky)
<i>Snajder, Sneider</i>	n. <i>Schneider</i> , m. <i>szabó</i> , sk. <i>krajčír</i>
<i>Tisljár</i>	n. <i>Tischler</i> , m. <i>asztalos</i>
<i>Hudák</i>	sk. <i>chudák</i> , m. <i>szegény</i> (velárne <i>ch</i> neexistuje v m.: <i>h</i>)
<i>Podani</i>	sk. <i>poddany</i> , m. <i>jobbágy</i> , 'alávetett' (zjednodušenie dvojitej hlásky)

- **Etnonymum** ako motivujúci faktor si zachová svoju transparentiu v oboch jazykoch

priezvisko	motivant
<i>Horváth</i>	<i>Chorvát</i>
<i>Lengyel</i>	<i>Poliak</i>
<i>Nyemcsok</i>	<i>Nemec</i>

- **Priezviská tvorené z krstných mien sú často používané, ale zväčša demotivované.** Čísla odkazujú na frekvenciu výskytu v Sarvaši.

<i>Balczó</i>	48x
<i>Bencsik</i>	120x
<i>Benka</i>	18x
<i>Blaskó</i>	23x
<i>Dankó</i>	32x
<i>Demcsák</i>	60x
<i>Petrás</i>	37x

- **Vnútoraná alebo vonkajšia vlastnosť** ako motivujúci faktor funguje v dvojazyčnom prostredí metaforicky, v jednojazyčnom prostredí však stráca ich obraznosť.

priezvisko	motivant
<i>Czesznak</i>	sk. <i>cesnak</i> , m. <i>fokhagyma</i>
<i>Dina / Dinya</i>	sk. <i>diňa</i> , m. <i>dinnye</i>
<i>Dobrotka</i>	sk. <i>dobrý</i> , m. <i>jóságos</i>
<i>Haluska</i>	sk. <i>haluška</i> , m. <i>galuska</i>
<i>Hruska</i>	sk. <i>hruška</i> , m. <i>körte</i>
<i>Jelen</i>	sk. <i>jeleň</i> , m. <i>szarvas</i>
<i>Kiszel / Kiszely</i>	sk. <i>kyslý</i> , m. <i>savanyú</i>
<i>Kohut</i>	sk. <i>kohút</i> , m. <i>kakas</i>
<i>Komár</i>	sk. <i>komár</i> , m. <i>szúnyog</i>
<i>Kozsuch</i>	sk. <i>kožuch</i> , m. <i>bunda</i>
<i>Králík</i>	sk. <i>králik</i> , m. <i>házinyúl</i>
<i>Liska</i>	sk. <i>liška</i> , m. <i>róka</i>
<i>Maczik</i>	sk. <i>macík</i> , m. <i>maci</i>
<i>Medvegy</i>	sk. <i>medveď</i> , m. <i>medve</i>
<i>Miloszrdni</i>	sk. <i>milosrdný</i> , m. <i>jószívű</i>
<i>Mravik</i>	sk. <i>mravec</i> , m. <i>hangya</i>
<i>Szikora</i>	sk. <i>sykora</i> , m. <i>szikra</i>
<i>Srnka</i>	sk. <i>srnka</i> , m. <i>őz</i>
<i>Zsapka</i>	sk. <i>žaba</i> , m. <i>béka</i>

Táto ukážka zoznamu slovenských priezvisk z Maďarska je príkladom nielen etymológie pôvodného významu, ale aj toho, ako sa stáva z motivovaného priezviska demotivované, hlavne ak unikanie pôvodného významu je ovplyvnené aj inojazyčným prostredím.

ZÁVER

Názvy, ktoré vyvolávajú konflikt, sú výsledkom iného jazykového obrazu sveta, ktorý dotvára aj odlišné pohľady na históriu.

Motivovanosť aj jazykový obraz sveta sú najlepšie hmatiteľné, ak porovnáme viac jazykov. Nemusíme určiť, čo bolo skôr, „vajce alebo sliepka“, je dôležité, aby systém bol v dynamickej rovnováhe a slúžilo komunikačným účelom. Systém sa nenarúša, ak sú cudzie prvky dostatočne adaptované a integrované.

Ak sa pozeráme na historicko-motivačný vývin vlastných mien z pohľadu jazykového obrazu sveta, je možné sledovať podobný egocentrizmus na rovine vlastných mien ako o tom písali v súvislosti so všeobecnými menami Vaňko [13] a Čulenová [14]. Či Slováci považujú históriu, priestor, osobnosti za svoje. Na osi *naše – aj naše – cudzie* je možné znázorniť odlišné jazykové obrazy sveta.

Prirodzený prístup vyžaduje vedomosť názvov lokalít vo viacerých jazykoch – variantnosť je charakteristické pre vlastné mená napriek snahám zjednotiť rozkolísanú normu ako aj v prípade miestnych názvov.

REFERENCIE

- [1] KNIEZSA, I.: *Helynév- és családnévvizsgálatok*. Budapest: Lucidus Kiadó, 2003. p. 119 – 132. ISBN 9799639465083.
- [2] MAJTÁN, M.: *Názvy obcí Slovenskej republiky*. Bratislava: Veda, 1998. ISBN 80 224 0530 2.
- [3] LELKES, Gy.: *Magyar helységnév-azonosító szótár*. Budapest: Balassi Kiadó, 1992.
- [4] PAPANÉK F.: *Helységnevek használatának magyar–(cseh)–szlovák vonatkozásai* [Diplomová práca]. Piliscsaba: PPKE BTK, 2004.
- [5] TÓTH S. J.: Ungarisch – deutsch – slowakische Eisenbahnterminologie 1919 – 1924. In: *Publicationes Universitatis Miskolciensis, Sectio Philosophica, Tomus XV. Fasciculus 3*. Miskolc: Miskolci Egyetem, 2011. p. 317 – 326. ISSN 1219 543X.
- [6] VIEST, I.: *Maďarsko–slovensko–nemecký železnický slovník*. Turčiansky Sv. Martin, 1919 – 24.
- [7] KÁFER I.: *Dona nobis pacem. Magyar–szlovák kérdések*. Piliscsaba: PPKE BTK, 2005. p. 76. ISBN 9639206 05 9.
- [8] BOSÁK, J.: Kedy bude vôľa na zjednodušenie slovenského pravopisu? In: *Dynamické tendencie v slovenskom pravopise*. Bratislava: VEDA, 2009. p. 146. ISBN 978 80 224 1106 6.
- [9] BLANÁR, V.: *Teória vlastného mena*. Bratislava: Veda, 1996. ISBN 80 224090X.
- [10] BLANÁR, V.: Osobné mená, ich miesto v jazyku a pravopisná problematika. In: *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine*. Bratislava: Veda, 2002. ISBN 80 22407496.
- [11] GYIVICSÁN A.: Néhány gondolat a magyarországi szlovákok családnéveiről. In: *A nemzetiségi lét és kultúra dimenziói*. Békéscsaba: VÚSM, 2003. p. 85 – 90.
- [12] TÓTH S. J.: Konceptia výskumu slovenských priezvisk v Maďarsku. In: Krekovičová, E. – Uhrinová, A. – Žiláková, M.: *Kontexty identity*. Jubilejný zborník na počesť Anny Divičanovej. Békešská Čaba: VÚSM, 2010. p. 290–297. ISBN 978-963-88583-0-6
- [13] VAŇKO, J.: Antropocentrizmus v jazyku a jazykovede. IN: *Obraz človeka v jazyku*. Nitra: FF UKF, 2014. p. 10–22.
- [14] ČULENOVÁ, E.: *Plynutie roka v slovenskom jazykovom obraze sveta*. Banská Bystrica: UMB Belianum, 2013.

Kontakt/Adress:

Sándor János Tóth, PhD.

Department of Slovak language and literature, Faculty of Pedagogy, Univerzita J. Selyeho, Komárno, Slovakia; tothsanc@gmail.com

SUMMARY

The image of Central Europe, as a consequence of overall situation with all the conflicts and problems of the region, and also with its perspectives, is a prevailing subject of interdisciplinary research. Despite the number of previous publications and studies, the identity of Central Europe has constantly been revised, re-evaluated; moreover it has also opened up some new problematic aspects. This is where the benefits of the presented proceedings and individual studies can be seen, which, despite thematic diversity, are brought together by their focus on the cultural and social nature of one of Europe's macro-regions. The first volume of the proceedings is divided into three sections.

In the *Area Studies* section, authors reflect not only the territorial aspects, but also their internal links (contacts with Polish literature) and the opportunities of Central Europeans to promote the research of this "uncertain area" of Central or Central-Eastern Europe. The benefit of clarifying the geographical (as well as terminological) demarcation and cultural profile of Central Europe belongs to Brno School whose members – as it is evident from the paper included in the proceedings – significantly contribute to revealing the peculiarities of the Central European area.

The section dedicated to *Literary Studies* includes interpretative analyses of selected authors' works. In the context of interpretation, the impact of social and cultural conditions on the fate of an individual and of a nation and hence the history-making aspect in forming the mentality of Central Europeans resonates. The history of Central Europe is accompanied by a constant crisis, the collapse of its integrity, which is subsequently reflected in literature –by highlighting details, couleur locale, everydayness, and the feeling of alienation. Parody and irony are two of many ways of reflecting these "gloomy" circumstances. The analysed works thus confirm the distinctions of Central European literatures based on social engagement, presence of a political context and in reflecting the bitter experience of the loss of home. Studies also reveal multiethnicity, another important dimension of Central Europe, which, naturally, leads to historically or culturally conditioned research into the image or stereotypes and images of the peoples or ethnicities presented in literary texts. In this context, our attention is drawn to the possibilities and tasks of comparative imagology, but also to the need of bringing a transdisciplinary approach in the analysis of imagological accounts.

The papers presented in the *Linguistics* section focus on language as (ethno)identifying factor and language communication as a phenomenon of empowerment/weakening of ethnic awareness. The research (also through language analysis of literary texts) focuses on the use of proper names in nationally mixed environment, on linguistic and extralinguistic factors of the translation of proper names, on language contacts of majority and minority, on language diversity and the solution of language situation among the bearers of different languages, on the innovations in the field of language education or the need for a critical approach in creating and introducing mother tongue and foreign language textbooks. Thematic targeting of these proceedings reveals the sociolinguistic profile of Central Europe.

Editors

**Science for Education – Education for Science / Veda pre vzdelanie – vzdelanie pre vedu/
Tudomány az oktatásért – Oktatás a tudományért**

I.volume/I. zväzok/I. kötet

Edícia Europica varietas č. 110/ Europica varietas sorozat, 110.sz.

Vydavateľ/kiadó:

Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre/ Közép-európai Tanulmányok Kara, Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra

Editori/szerkesztők:

Mgr. Tibor Szabó, PhD., Mgr. Dominika Hlavinová Tekelióvá, PhD., doc. PhDr. Zuzana Vargová, PhD.

Jazykovi redaktori/nyelvi lektor:

Mgr. Dominika Hlavinová Tekelióvá, PhD. (slovenský jazyk), Mgr. Orsolya Hegedűs, PhD. (anglický jazyk), Mgr. István Jánk (magyar jazyk)

Technický redaktor/technikai szerkesztő: Mgr. Tibor Szabó, PhD.

Návrh obálky/borítóterv: Mgr. Tibor Szabó, PhD.

Náklad/példányszám: 150

Rozsah/terjedelem: 228

Formát/formátum: A5

Vydanie/kiadás: prvý/első

Rok vydania/kiadás éve: 2016

Tlač/nyomta: ForPress NITRIANSKE TLAČIARNE s.r.o.

ISBN 978-80-558-1155-0

EAN 9788055811550